

KESME ÇİÇEK

Gonca GÜL YAVUZ, TEAE

1.Giriş

Yüzyıllar önce estetik amaçlarla kullanılmaya başlanan çiçek, günümüzde, doğadan uzaklaşan insanların doğa özleminin giderilmesi, kentlerin daha yaşanılır ortamlar haline getirilmesi gibi amaçlarla kullanılmakta ve bugün birçok ülkenin ekonomik kalkınmasında önemli rol oynayan ticari bir faaliyet olarak dikkat çekmektedir (1).

2. Dünya’da Durum

Kesme çiçek yetiştiriciliğinin dünyadaki tarihsel gelişimi süs bitkileri sektörünün gelişimiyle büyük ölçüde paralellik göstermiştir. Bu faaliyet alanı, ticari anlamda 20. yy.’ın başlarında önem kazanmaya başlamış ve özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra bir çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için önemli bir ticari konuma gelmiştir (2). Küreselleşme ve bunun gelire olan etkisine bağlı olarak dünya üzerinde birçok ülkede kişi başına düşen kesme çiçek tüketimi artış göstermiştir. Buna bağlı olarak dünya kesme çiçek üretimindeki rekabet de artmıştır.

ABD, Japonya, İtalya, Hollanda gibi geleneksel üretim yerlerinin yanında, Latin Amerika ve Afrika’da da kesme çiçek üretimi önem kazanmaya başlamıştır. Son yıllarda kesme çiçek üretiminde ekolojik koşullar ve ucuz işgücü gibi avantajlara sahip olan Kolombiya, Ekvador ve Kenya gibi ülkeler dünyanın en önemli kesme çiçek üreticisi ve ihracatçısı ülkeleri konumuna gelmişlerdir. Geleneksel merkezlerde ise üretim alanları aynı kalmakla veya azalmakla birlikte, verimlilik artışına gidilmeye başlanmıştır (3).

Dünya üzerinde 50’den fazla ülkede kesme çiçek üretimi yapıldığı bilinmektedir. Tablo 1 incelendiğinde, toplam kesme çiçek üretim alanlarının yaklaşık 420.000 ha olduğu ve Asya’nın en önemli üretim bölgesi olduğu bunu sırasıyla Avrupa ve Orta/Güney Amerika’nın izlediği görülmektedir. Asya/Pasifik bölgesinin tek başına üretim alanlarının %69’una sahip olduğu ve geri kalan üretim alanlarının beş bölge arasında paylaşıldığı

Tablo. 1 Dünya Kesme Çiçek Üretim Alanları (2004)

Bölge	Üretim Alanı (ha)	Pay (%)	Üretim Değeri (milyon €)	Pay (%)
Asya/Pasifik	288.045	69	9.956	42
Avrupa	50.532	12	6.123	26
O-G.Amerika	46.618	11	5.817	25
K. Amerika	25.230	6	1.239	5
Afrika	5.697	1	244	1
Orta Doğu	3.845	1	160	1
Toplam	419.967	100	23.539	100

Kaynak: www.aib.gov.tr

düşünüldüğünde bu bölgenin üretim açısından ne kadar önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır. Ancak, söz konusu bölgeler üretim değeri açısından değerlendirildiğinde Asya/Pasifik bölgesinin üretim alanlarının fazlalığına rağmen Avrupa ve Orta/Güney Amerika bölgelerinin üretim değerlerinin üretim alanlarına oranla oldukça yüksek olduğu da görülmektedir.

Dünya kesme çiçek ihracatı toplamı yaklaşık olarak 5 milyar €'dur. Kesme çiçek ticaretinde, üretiminde olduğu gibi, Batı Avrupa ülkeleri en önemli rolü oynamaktadır. 2004 yılı verilerine göre dünya kesme çiçek ihracatının %55'i Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilirken, Latin Amerika yaklaşık 1 milyar € ihracatıyla dünyada en büyük ikinci ihracatçı bölgedir. Son yıllarda Afrika ülkeleri de kesme çiçek ihracatında önemli bir bölge haline gelmiştir. Dünya kesme çiçek ihracatı ülkelere göre incelendiğinde ise Hollanda'nın 2.309 milyon € ihracatla en büyük ihracatçı ülke olduğu görülmektedir. Hollanda'yı sırasıyla Kolombiya ve Ekvator izlerken Kenya ve İsrail'de dünya ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkelerdir (Tablo 2). Bunun yanı sıra, Zambiya, Malawi, Tanzanya ve Uganda umut vadeden ülkeler arasında gösterilmektedir.

Kesme çiçek ihracatı gelişmiş olan ülkelerin en önemli özelliklerinden birisi, mal satabilecekleri gelişmiş ülkelere komşu olmalarıdır. Hollanda, Almanya pazarını kullanarak Kolombiya ise ABD pazarını kullanarak kesme çiçek ihracatlarını geliştirmişlerdir. Diğer önemli bir özellikleri ise sahip oldukları iklim koşullarıdır. Kuzey yarım kürede yoğun kış yaşanan aylarda Afrika ve Güney Amerika ülkeleri yaz dönemi yaşamakta ve gül, karanfil gibi bazı ürünleri kolayca yetiştirerek kuzey yarım küredeki gelişmiş ülkelere ihraç edebilmektedirler. Ayrıca bu iki özellik, ucuz işgücü ve Avrupa teknolojisi ile birleşince, kesme çiçek ihracatı bu ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olmuştur (1).

Dünya kesme çiçek ithalatı incelendiğinde ise, dünyada yaklaşık olarak 3,5 milyar €'luk bir ithalat gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, ithalatın % 67'si Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilirken, Avrupa'yı ithalatla %15'lik pay ile Amerika ülkeleri ve %8'lik pay ile Asya ülkeleri izlemektedir. Dünya kesme çiçek ithalatı ülkeler itibarıyla değerlendirildiğinde, Birleşik Krallık 809 milyon € ile en büyük ithalatçı iken, Almanya, ABD, Hollanda ve Fransa ithalatla ilk beş sırada yer almaktadır (Tablo 3).

Dünya kesme çiçek ticareti türlere göre incelenecek olursa; ihracatta, Avrupa Birliği'nin en önemli ürünü güldür. Gülü sırasıyla krizantem, karanfil ve orkide takip etmektedir.

Karanfil ihracatında ise dünyanın en büyük ihracatçısı Kolombiya'dır. İthalatta ise gül, krizantem ve leylak ön plana çıkmaktadır. Örneğin ABD'de ithalatla en önemli kesme çiçek türleri gül, krizantem ve karanfil iken Avrupa Birliği'nde en önemli kesme çiçek türü güldür (4).

Tablo 2. Kesme Çiçek İhracatçısı
Başlıca Ülkeler (2004)

Ülkeler	Değer (Milyon €)
Hollanda	2.309
Kolombiya	602
Ekvator	260
Kenya	200
İsrail	145
Zimbabve	85
Tayland	71
İtalya	66
İspanya	60
Bel.-Lüks.	50
Almanya	35
Zambiya	26
Kanada	21
Singapur	18
ABD	18
Türkiye	16
G. Afrika	15
Tayvan	10
Diğer	989
Toplam	4.996

Kaynak: www.atonet.org.tr

Tablo 3. Kesme Çiçek İthalatçısı
Başlıca Ülkeler (2004)

Ülkeler	Değer (Milyon €)
Birleşik Krallık	809
Almanya	765
ABD	540
Hollanda	418
Fransa	397
Japonya	169
İtalya	152
İsviçre	133
Diğer ülkeler	1.864
Toplam	3.482

Kaynak: www.atonet.org.tr

3. Türkiye’de Durum

Türkiye’de ticari anlamda kesme çiçek üretimi, 1940’lı yıllarda İstanbul ve çevresinde başlamış, daha sonra Yalova da önemli bir üretim merkezi konumuna gelmiştir. 1985 yılından itibaren Antalya’dan yapılmaya başlayan kesme çiçek ihracatı, çiçek üretim alanlarını bu bölgede hızla artırmıştır. İhracata yönelik üretimin dolaylı yollarla teşvik edilmesi ve bitki materyali ithaline getirilen kolaylıklar, kesme çiçek üretim alanı ve miktarında önemli artışların ortaya çıkmasını sağlamıştır (5).

Türkiye’de 2005 yılında toplam 1.200 ha. alanda kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Üretim alanlarının yıllara göre değişimi Tablo 4’de verilmiştir. Tabloya göre, 2001 yılında toplam 758 ha olan kesme çiçek üretim alanı, her yıl biraz daha artarak 2005 yılında 1.200 hektara kadar yükselmiştir.

Bunun yanı sıra, Türkiye kesme çiçek üretiminin % 70’i seralarda gerçekleştirilirken, %30’u ise açık alanda yapılmaktadır. Seralarda yapılan üretimin büyük çoğunluğu ise ihracata yönelik olup kaliteli çeşitlerden oluşmaktadır.

Tablo 4. Türkiye Süs Bitkileri Üretim Alanları (ha)

	2001	2002	2003	2004	2005
Kesme Çiçekler	758	1.036	1.145	1.198	1.200
İç Mekan Bitkileri	38	79	57	73	167
Dış Mekan Bitkileri	584	723	918	1.193	2.337
Soğanlı Bitkiler	11	19	51	54	226
Toplam	1.392	1.858	2.172	2.519	3.930

Kaynak: www.zmo.org.tr

Tablo 5. Türkiye Süs Bitkileri İhracatı (1.000 \$)

Mal Grubu	2003	2004	2005	2006	2007
Doğal Çiçek Soğanları	2.821	2.838	2.748	2.646	2.908
Canlı Bitkiler	4.068	6.330	5.672	7.769	11.081
Kesme Çiçekler	14.918	20.170	20.397	23.438	26.873
Yosunlar Ve Ağaç Dalları	9.679	8.410	7.413	6.453	6.156
Toplam	31.486	37.748	36.229	40.305	47.019

Kaynak: www.zmo.org.tr

Kesme çiçek üretimi Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde yer alan mikroklimatik alanlarda yoğunlaşırken, kıyı bölgelerinden içerde yayla bölümlerinde yaz aylarında miktar ve kalite olarak yeterli birçok kesme çiçek türlerinin üretimi de yapılabilmektedir. Kıyı bölgelerinde örtü altı üretiminin yaygın olmasına karşın iç kesimlerde daha ziyade tarla ölçeğinde çiçekçilik söz konusudur. Kesme çiçek üretiminde, Türkiye genelinde türler itibarıyla en fazla karanfil, glayöl, gül ve nergis önde gelmektedir. Marmara ve Ege Bölgesinde (İstanbul, Yalova, İzmir, Aydın) yapılan kesme çiçek üretimi genellikle iç pazara yöneliktir. Antalya bölgesinde ise çoğunluğu seralarda olmak üzere yüksek kaliteli ve ihracata yönelik üretim yapılmaktadır (4).

İhracatın çok büyük bir kısmı (%70’i) Avrupa’ya yöneliktir. Kesme çiçek ihracatında en önemli pazarımız İngiltere olmakla birlikte, yıllar itibarıyla yeni pazarların ortaya çıkmasıyla, toplam kesme çiçek ihracatındaki payı azalmaya başlamıştır. Ayrıca, Rusya ve Balkan ülkeleri de kesme çiçek ihracatında yeni pazarlar olarak ortaya çıkmıştır (4).

Ülkemizde, kesme çiçek ihracatının yaklaşık 20 yıllık bir geçmişi olmasına rağmen kesme çiçek ihracatında gözlenen gelişimin ardındaki nedenler; spreyl karanfilinin Güney Akdeniz sahil şeridinde ek ışıklandırma ve ek ısıtma ihtiyacı olmaksızın kış boyunca üretilebilmesi, ihracatçı firmalarının çoğunun yatırım yapmaya niyetli güçlü firmalardan oluşması, sektörde sözleşmeli üretici modelinin yaygınlaşması ve hedef pazarlara yakınlık olarak sıralanabilir (3).

Türkiye’nin kesme çiçek ithalatı incelendiğinde ise oldukça az olduğu bilinmektedir. 2005 yılı verilerine göre Türkiye kesme çiçek ithalatı 426.284 dolardır. Kesme çiçek ithalatındaki en önemli tür ise orkidedir.

Tablo 6. Kesme Çiçek İhracatında Başlıca Ülkeler

Ülkeler	2006			2007		
	Miktar (adet)	Miktar (kg)	FOB (\$)	Miktar (adet)	Miktar (kg)	FOB (\$)
Hollanda	71.193.897	3.356.692	9.365.948	71.267.663	3.053.530	9.703.775
Birleşik Krallık	116.126.877	3.830.641	10.878.905	77.565.993	2.977.840	9.182.101
Almanya	21.056.187	1.156.427	4.253.962	26.019.436	1.283.089	5.553.640
Ukrayna	52.609.360	1.927.207	2.714.747	59.438.518	2.378.147	3.474.785
Rusya Federasyonu	45.796.418	1.975.584	3.181.857	56.688.876	2.150.320	3.473.169
Romanya	36.066.985	1.530.622	1.037.409	66.418.777	2.754.649	3.220.052
Macaristan	10.982.571	441.699	848.749	9.680.579	471.291	1.522.219
Yunanistan	24.015.790	661.152	654.580	17.523.256	412.899	1.005.671
Toplam	404.408.159	19.803.083	39.436.450	422.450.591	19.942.374	44.363.272

4. Genel Değerlendirme

Türkiye’de kesme çiçek sektörü incelendiğinde, bu konuyla ilgili faaliyetlerin 1985 yılına kadar aktif olmadığı ve bu yıla kadar özellikle çiçek soğanlarına önem verildiği ve bunların ihracatının yapıldığı bilinmektedir. Ancak 1985 yılından sonra kesme çiçek sektörü, özellikle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın konu ile daha yakından ilgilenmeye başlaması ayrıca giderek artan talep, birim alandan fazla ürün alınması ve yüksek gelir elde edilmesi, istihdama yapmış olduğu katkılar ve ihracat olanakları nedeniyle birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de hızla gelişme göstermiştir (1).

Ancak tüm bu olumlu gelişmelerin yanı sıra, nakliye masrafları, pazarlama konusunda etkili bir organizasyonun olmayışı, profesyonelce hareket edilmemesi, artan rekabet nedeniyle fiyat indirimi ve bazı firmaların ürün kalitesine gereken önemi vermemesi önemli pazarlama ve organizasyon sorunları olarak kesme çiçek sektörünün karşılaştığı en önemli sorunların başında gelmektedir (6). Ülke ekonomisine önemli bir katkısı bulunan kesme çiçek sektöründe, Türkiye’nin sahip olduğu birtakım avantajları (iklim ve ekoloji gibi) en iyi şekilde değerlendirerek bu pazarda daha üst sıralara çıkabilmek için sektörün problemlerinin yakından takip edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Yazgan, M.E., 2005. “Süs Bitkileri üretiminde Gelişmeler”, www.zmo.org.tr/etkinlikler/6tk05/028ertyazgan.pdf, 12.01.2008
2. KARAGÜZEL, O., AKKAYA F., TURKAY C., GÜRSAN K., ÖZÇELİK A., ERKEN K., ÇELİKEL, F.G., 2001. “Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Süs Bitkileri Alt Komisyon Raporu”, Sekizinci Beş Kalkınma Planı, Yayın No:DPT:2645-ÖİK:653, Ankara.
3. Kesme Çiçek Sektör Raporu, 2007.
4. IGEME, Kesme Çiçek Raporu, 2005. www.igeme.org.tr, 18.12.2007
5. Türkiye Süs Bitkileri İhracat Raporu, 2008.
6. Özkan, B., Karagüzel, O., 1999, “Türkiye’de Dışarıya Yönelik Kesme Çiçek Sektörü”, www.akdeniz.edu.tr, 10.12.2007
7. www.atonet.gov.tr
8. www.aib.gov.tr

TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Kampüsü 1.Kapı Eskişehir Yolu 9.
 Kilometre ANKARA Tel:0.312. 287 58 07
 Faks:0.312. 287 54 58
 Web: <http://www.aeri.org.tr>
 e-mail: aeri@aeri.org.tr